

Opgave 3 Een nieuw plan voor de publieke omroep

tekst 9

De hoofdlijnen van een nieuwe omroep, zoals vastgelegd in de kabinetsnotitie 'Met het oog op morgen'

De publieke omroep moet stevig verankerd zijn in de samenleving en de veelkleurigheid van de samenleving weerspiegelen. Omroepen blijven daar-
5 in een belangrijke rol spelen. Licenties worden iedere vijf jaar verleend aan ideële omroeporganisaties. Dit kunnen verenigingen zijn met leden of stichtingen met donateurs. Maatschappelijk draagvlak moet blijken uit het aantal leden/donateurs. (...)
10 Voor nieuwkomers geldt een drempel van 50.000 leden. Na vijf jaar moeten zij minimaal vijf procent van het totale aantal leden van alle licentiehouders hebben. De huidige drempels van 15 150.000 en 300.000 leden vervallen. Ook verdwijnt de eis dat nieuwkomers 'iets nieuws' aan de bestaande omroepen moeten toevoegen.
20 Vanwege een ruim aanbod aan commerciële radio en tv moet de publieke omroep zich vanaf 2008 richten op drie typisch publieke functies: nieuws (inclusief sport),
25 opinie/maatschappelijk debat en cultuur/educatie/overige informatie. Amusement blijft een belangrijke pijler van de publieke omroep, maar pretentieloos amusement verval-
30 t. Cross-mediale programmering is noodzakelijk om in te kunnen spelen op de ontwikkeling dat radio, tv, internet, mobiele telefonie etc. steeds meer in elkaar schuiven (convergentie).
35 De vernieuwde publieke omroep krijgt een heldere aansturing: de Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor alle drie de functies, de strategie en het programmabeleid. Een onafhankelijke
40 Raad van Toezicht benoemt en controleert deze Raad van Bestuur. (...) De NOS is verantwoordelijk voor de nieuwsvoorziening. Daarnaast moet de publieke omroep een vrijplaats voor meningen zijn en uiteenlopende geluiden uit de samenleving laten horen. Die taak (functie opinie/maatschappelijk debat) ligt bij de omroepverenigingen, oftewel de 'licentiehouders'. Omroepen bepalen zelf de inhoud van deze programma's en krijgen de garantie dat ze tussen 16.00 en 24.00 uur worden uitgezonden.
45 Als het totaal van de opiniërende programma's toch niet de pluriformiteit van de Nederlandse samenleving weerspiegelt kan de Raad van Bestuur opiniërende programma's laten maken door 'derden'.
50 De omroepen leveren de helft van hun budget in. De NPS wordt opgeheven. Het budget van de NPS wordt verdeeld over
55 nieuws, opinie, en cultuur en educatie. Bij culturele en educatieve programma's (functie 3) wordt een model ingevoerd waarbij concurrentie centraal staat. De Raad van Bestuur bepaalt welke programma's nodig zijn en wie die gaat maken. Er wordt gekozen
60 tussen voorstellen van de omroepen en buitenproducenten. Omroepen hebben drie jaar de tijd om zich voor te bereiden. In 2012 is het volledig open systeem een feit.
65 Reclame blijft op de publieke zenders bestaan. Omroepen krijgen de ruimte buiten het publieke bestel activiteiten te ont-
70
75
80

plooien. Ze mogen een website onderhouden en evenementen organiseren. Ze kunnen met eigen geld commerciële activiteiten ontplooien, bijvoorbeeld een tijdschrift uitgeven of een themakanaal

beginnen.

De beperking is dat private en publieke activiteiten van elkaar worden gescheiden, qua organisatie en qua boekhouding.

bron: de Volkskrant van 24 september 2005

tekst 10

Het is onvoorstelbaar

De NPS wordt opgeheven. De toekomst van NPS-programma's als Klokhuis, Sesamstraat, Buitenhof, Andere Tijden en NOVA is hoogst onzeker. NOVA wordt tot nu toe door de NPS, de VARA en de NOS gemaakt. Sinds een paar jaar wordt NOVA gepresenteerd door Clairry Polak, Paul Witteman, Jeroen Pauw en Ferry Mingelen. Mingelen is verantwoordelijk voor Den Haag Vandaag, dat niet onder de NPS of de VARA valt maar onder de NOS. NOVA profileerde zich vanaf het begin nadrukkelijk als objectieve en onafhankelijke actualiteitenrubriek.

Ferry Mingelen, hoe vaak ben jij aangesproken op de toon van Den Haag Vandaag?

Ferry Mingelen: 'Niet zo vaak. De laatste weken heb ik wel van Maxime Verhagen (CDA) gehoord dat hij vond dat NOVA te links was. En de afgelopen week had ik een gesprek met Balkenende en die zei het ook. Dan weet je dat het in die kringen speelt. Ik was nogal verrast door de antipathie die er kennelijk heerst.'

Paul Witteman: 'Het is ook een kwestie van beeldvorming. Ik heb het aantal studiegasten eens geturfd, dan blijkt dat drie keer zoveel VVD-politici in NOVA te gast zijn geweest als politici ter linkerzijde. Niettemin bestaat het beeld dat NOVA zo'n ontzettend linkse rubriek zou zijn.'

(...)

Is een actualiteitenrubriek nog steeds een 'profilerend programma', een programma waar de identiteit van de omroep bij uitstek uit de verf komt?

Clairry Polak: 'Vroeger wel. Maar dat willen we juist niet meer.'

Ferry Mingelen: 'Het is natuurlijk ook heel goed dat er een EO-actualiteitenrubriek is. Als je zo je eigen doelgroep kunt bedienen: prima. Die mensen hebben heel specifieke interesses, veel uitzendingen over (de evangelist) Billy Graham, over abortus... Maar er zijn ook belastingbetalers die een gewoon journalistiek programma wensen.'

(...)

bron: de Volkskrant van 2 juli 2005; een deel van het Volkskrant-interview met de presentatoren van NOVA

tekst 11

NOVA HOEFT NIET TE VERDWIJNEN

De plannen van het kabinet stuiten op fel
verzet, maar toch zijn er maar weinig
mensen die de publieke omroep in zijn
5 huidige vorm omarmen. Dat is logisch,
want op de huidige voet verder gaan is
geen optie.

MEDY van der LAAN

De tekortkomingen van het publieke
10 omroepbestel zijn genoegzaam bekend.
De presentatie richting publiek is ver-
brokkeld. Er is geen samenhangende
strategie om jongere doelgroepen en
mensen met een andere culturele
15 achtergrond terug te winnen. De leden-
bestanden van de omroepverenigingen
kalven af en zijn verre van representa-
tief voor de Nederlandse samenleving.

Het kabinet wil op deze voet niet door-
20 gaan. Bij een marginalisering van de
publieke omroep is niemand gebaat,
behalve misschien de commerciële
tegenstrevers. Daarbij komt nog een
andere ontwikkeling: er ontrolt zich een
25 digitaal medialandschap waardoor het
kijkgedrag van mensen drastisch is ver-
anderd.

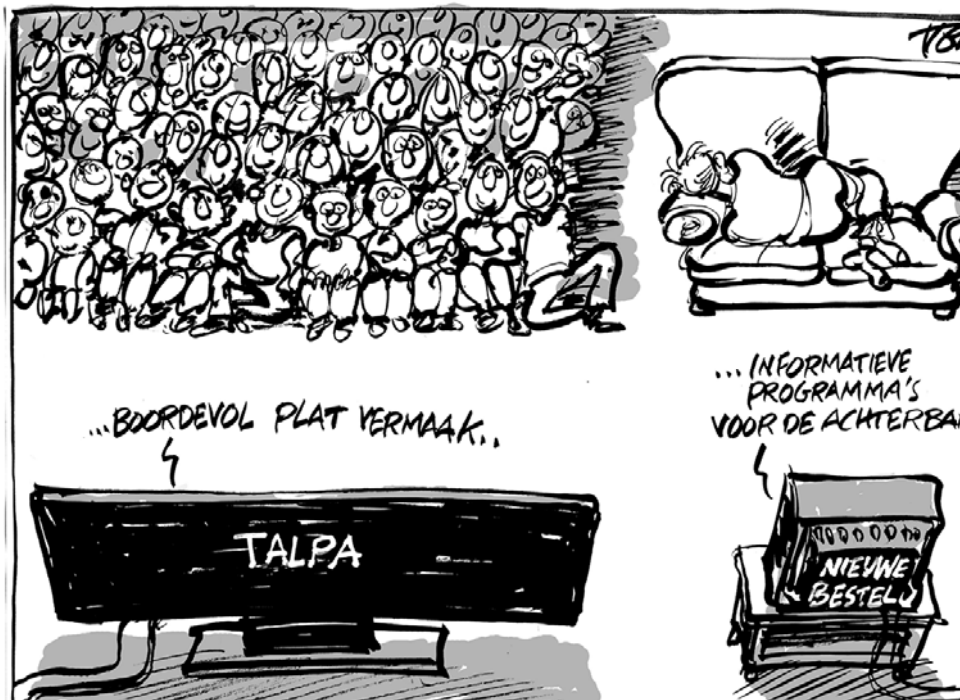
Essentieel in de kabinetsplannen is een
grotere openheid van de publieke om-

30 roep. Die is namelijk al lang niet meer
een spiegel van de samenleving. Het
kabinet is wel verweten met zijn om-
roepplan terug te willen naar de tijden
van de verzuiling, maar het tegendeel is
35 waar. De inzet is juist ruimte te bieden
aan nieuwe communities; niet op basis
van oude zuilen, maar op basis van
andere thema's en oriëntaties. (...)

Een heel ander punt betreft NOVA, dat
40 wordt gemaakt door NOS, NPS en
VARA. Uitgangspunt in de toekomst is
dat de kijker het recht heeft te weten
wie de boodschapper is. Het kabinet wil
daarom onafhankelijke nieuwsvoor-
45 ziening duidelijk scheiden van opinie,
waarin namelijk sprake is van kleuring.
Daarmee hoeft NOVA niet te verdwij-
nen. De kabinetsplannen vragen om
duidelijkheid over de afzender. Dat is óf
50 een volledige onafhankelijke organisa-
tie die tot taak heeft alle meningen in
de maatschappij in het nieuws ruimte te
geven, de versterkte NOS, óf één of
meer omroepen die hun wortels hebben
55 in een specifieke achterban en van
daaruit hun rol binnen de publieke om-
roep spelen'.

bron: Het Parool van 12 juli 2005

spotprent 1 Talpa en het nieuwe bestel

bron: www.tomjanssen.net. Spotprent van mei/juni 2005

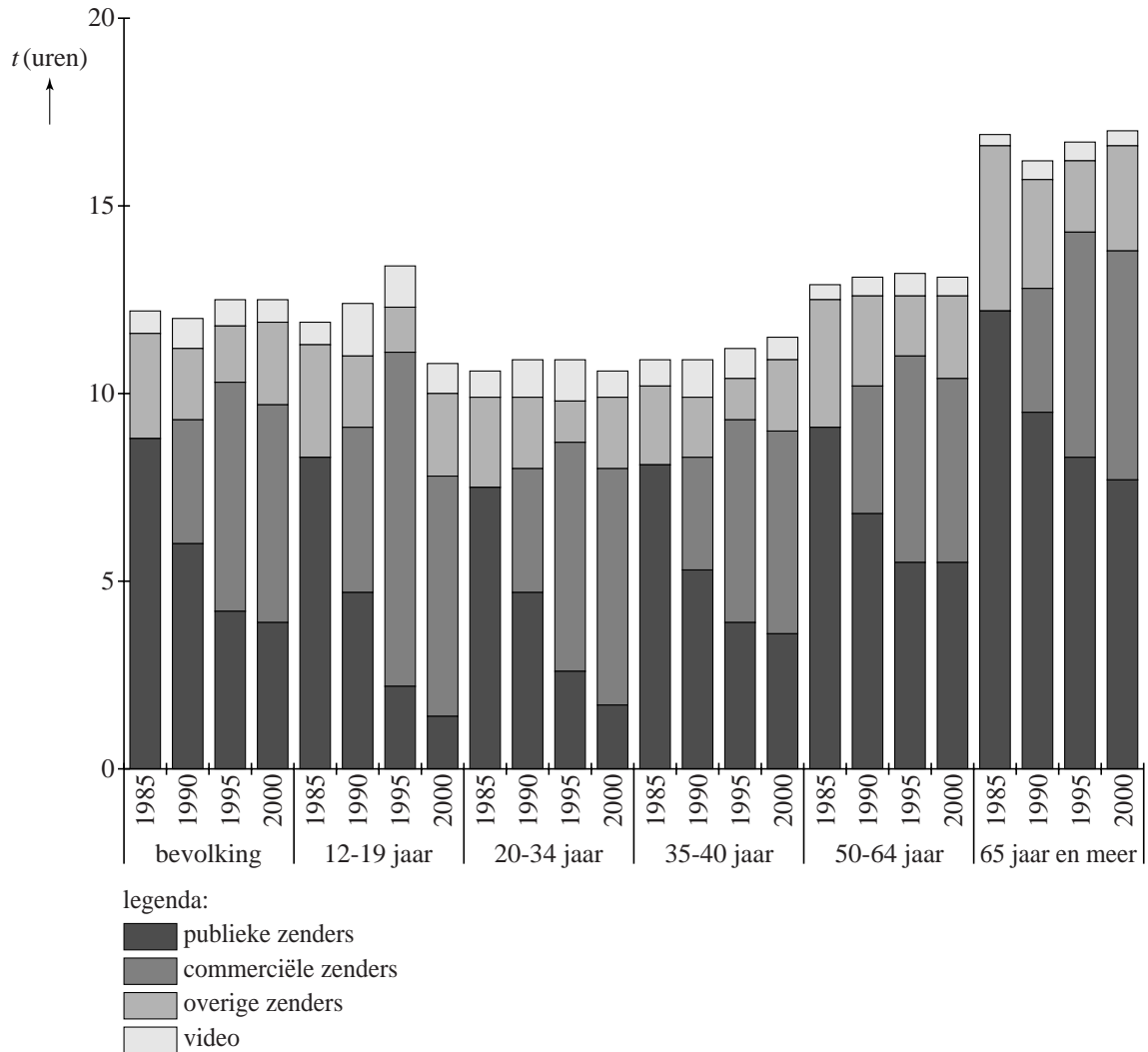
spotprent 2 De amusementspolitie

bron: www.tomjanssen.net. Spotprent van maart 2005

figuur 1

Televisiekijken naar zender, Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder, 1985-2000, in uren per week, naar leeftijd

bron: F. Huysmans et al. (2004), *Achter de Schermen: een kwart eeuw lezen, luisteren, kijken en internetten*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, SCP 2004

tekst 12

Dikke kinderen lijken gevoeliger voor reclameboodschappen

Internetenquête 'Kids, Kilo's en Kijkcijfers'

De helft van de kinderen met obesitas (overgewicht) en inactieve kinderen meldt trek te krijgen door het zien van reclameboodschappen. Dat zegt drs. Karen van Reenen (Nederlandse Hartstichting) naar aanleiding van 'Kids, kilo's en kijkcijfers'. De Nederlandse internetenquête maakt deel uit van een Europees project, in gang gezet door het European Heart Network.

'Kinderen in de leeftijdscategorie 10-12 jaar hebben eigenlijk wel redelijk door wat reclame is', aldus drs. Karen van Reenen, programmamanager Jeugd van de Nederlandse Hartstichting. Ze baseert zich daarbij op het onderzoek 'Kids, kilo's en kijkcijfers' dat eerder dit jaar werd gehouden onder deelnemers aan de Heart Dance Award, een jaarlijks beweevenement van de Hartstichting voor basisschoolleerlingen van groep 7 en 8. 'Leerlingen vulden in de klas een quiz in over gezonde leefstijl. Aan de leerkrachten hebben we gevraagd te stimuleren dat kinderen op school of thuis via de website (www.heartdanceaward.com) de enquête voor 'Kids, kilo's en kijkcijfers' invulden.' Ze noteerden onder meer leeftijd, lengte, gewicht, beweeggedrag, thuis-situatie en beantwoordden vragen over reclame en marketing. Vragen zoals: wat is volgens jou reclame, wat vind je van reclame en waar gaat reclame voor kinderen het meeste over volgens jou? Circa 62.000 mensen (kinderen, leerkrachten, professionals) bezochten de website. Van de ruim 11.000 deelnemers aan de Heart Dance Award hebben bijna 3.900 kinderen de vragenlijst ingevuld (ruim 2.700 lijsten waren bruikbaar voor analyse).

Ik krijg daar vette trek in

Opvallend noemt Karen van Reenen dat dikkere kinderen meer beïnvloedbaar lijken te zijn voor reclameboodschappen. 'Het ziet ernaar uit dat ze daar gevoeliger voor zijn.' Maar je zou er gericht onderzoek naar moeten doen, vindt ze, omdat het naar verhouding gaat om kleine aantallen kinderen.

bron: VoedingsMagazine nummer 5, oktober 2004, 17e jaargang

Opgave 3 Een nieuw plan voor de publieke omroep

Bij deze opgave horen de teksten 9 tot en met 12, de spotprenten 1 en 2 en figuur 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Over de toekomst van de publieke omroep wordt al jaren gesproken. De organisatiestructuur en de programma's van de publieke omroep staan, vooral sinds de opkomst van de commerciële zenders, regelmatig ter discussie. De Mediawet is een aantal malen gewijzigd om te voorkomen dat de publieke omroep ten onder zou gaan in de concurrentiestrijd met de commerciële zenders. Ook het kabinet-Balkenende II kwam in 2005 met plannen voor de publieke omroep. De hoofdlijnen van een nieuwe publieke omroep, zoals vastgelegd in de kabinetsnotitie 'Met het oog op morgen', staan in tekst 9. Volgens het kabinet waren veranderingen bij de omroepen nodig om te zorgen dat zij ook in de toekomst levensvatbaar blijven. Deze plannen leverden heftige reacties op uit omroepeland. De toenmalige staatssecretaris van Cultuur en Media, Medy van der Laan (D66), kreeg veel kritiek, maar daarnaast kwamen er ook positieve reacties op de plannen. Toen in de zomer van 2006 het kabinet-Balkenende II viel, werd de behandeling van het wetsvoorstel opgeschort.

Lees tekst 9.

Als de plannen van het kabinet doorgaan, hebben de publieke omroepen in de toekomst ten minste vier verschillende financieringsbronnen. Eén van deze bronnen is het ontplooiën van eigen commerciële activiteiten. Zie de regels 79-86.

- 3p **24** Welke drie andere bronnen van inkomsten kun je uit tekst 9 afleiden? Geef ook aan welke van deze drie inkomstenbronnen niet openstaan voor commerciële zenders.

Hoewel omroepverenigingen van oorsprong ideële organisaties zijn en ook behoren te blijven volgens het kabinetsplan (zie regel 7), wijzen critici er regelmatig op dat er desondanks 'vervlakking' van het televisie-aanbod optreedt bij de publieke omroep.

- 2p **25** Wat wordt met deze vervlakking bedoeld? Geef aan welke twee kabinetsvoorstellen vervlakking van het televisie-aanbod moeten tegengaan.

Van oudsher zijn de uitgangspunten van het mediabeleid: pluriformiteit en uitingsvrijheid. De plannen van Van der Laan stoelen ook op deze uitgangspunten.

- 4p **26** Leg per uitgangspunt uit – aan de hand van citaten uit tekst 9 – dat de plannen voor een nieuwe publieke omroep stoelen op deze uitgangspunten.

Lees de regels 1 tot en met 14 van tekst 10.

Er kwam veel kritiek op de plannen van het kabinet. De critici maakten zich vooral kwaad over het verdwijnen van de NPS en de NPS-programma's. Veel aandacht ging daarbij uit naar het programma NOVA/Den Haag Vandaag, een samenwerking tussen VARA, NOS en NPS. Tekst 10 is een fragment uit een Volkskrant-interview met de presentatoren van NOVA/Den Haag Vandaag. *Lees verder de regels 15 tot en met 34 van tekst 10.*

Er heerst een beeld dat NOVA/Den Haag Vandaag een programma is met een linkse signatuur.

- 2p **27** Leg uit hoe in het geval van NOVA/Den Haag Vandaag een dergelijke beeldvorming heeft kunnen ontstaan.
Maak in je uitleg gebruik van het begrip referentiekader.

Lees de regels 35 tot en met 50 van tekst 10.

Ferry Mingelen vindt het goed dat er een EO-actualiteitenrubriek is voor het bedienen van de EO-achterban. De actualiteitenrubriek van de EO vervult voor die eigen achterban een aantal functies van de media zoals de informatieve en opiniërende functie.

- 4p **28** Welke andere dan de genoemde mediafuncties vervullen EO-actualiteitenprogramma's voor de eigen achterban?
Noem er twee en licht je antwoord toe.

Lees tekst 11.

Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw is het proces van ontzuiling zichtbaar in het omroepbestel.

- 1p **29** Citeer uit tekst 11 een voorbeeld van de ontzuiling van de publieke omroep.

Zie tekst 11.

Het kabinet wil "onafhankelijke nieuwsvoorziening duidelijk scheiden van opinie." (regels 43-45 van tekst 11). Onafhankelijke nieuwsvoorziening wordt verzorgd door de NOS. De redactie van het NOS-Journaal streeft naar een zo objectief mogelijke nieuwsberichtgeving.

- 3p **30** Noem drie journalistieke regels waarmee de redactie van het NOS-Journaal zal proberen dit doel te realiseren.

Maak gebruik van de teksten 9 en 11.

Het omroepplan was een compromis tussen de regeringspartijen CDA, VVD en D66. Naast politieke en culturele factoren (bijvoorbeeld ontzuiling) spelen economische en technologische factoren een rol in de discussie over het omroepbestel.

- 2p **31** Noem uit de teksten een economische en een technologische factor die elk een rol zullen hebben gespeeld in de discussie over het omroepplan van het kabinet-Balkenende II.

Het kabinet-Balkenende II bestond uit CDA, VVD en D66. Deze partijen verschilden van mening over de toekomst van de publieke omroep. De plannen van toenmalig staatssecretaris Medy van der Laan (D66) waren dan ook gebaseerd op een compromis tussen deze drie partijen. Hieronder staan drie reacties op de kabinetsplannen, afkomstig van de woordvoerders van de Tweede Kamerfracties van CDA, VVD en D66.

Partij A

(...) wil een publieke omroep zonder omroepverenigingen die aanvullend is op het aanbod van de commerciële televisie. Zonder omroepverenigingen, omdat de ruimte voor radio- en televisiezenders niet langer aan relevante grenzen is gebonden. Er zijn veel commerciële zenders en zelfs zendtijd voor iedere doelgroep en ieder individu komt steeds dichterbij, bijvoorbeeld door technologische ontwikkelingen als podcasting. Aanvullend op het commerciële aanbod, omdat het de overheid niet past te concurreren met pure marktpartijen.

Partij B

Een belangrijk pluspunt van de nieuwe plannen is dat omroepverenigingen zekerheid krijgen. Ze krijgen een vast budget toegekend voor het maken van goede achtergrond- en opiniërende programma's. Inhoudelijk zijn de omroepen straks volstrekt autonoom, maar ze worden wél gedwongen kleur te bekennen. De VARA heeft wat dat betreft een andere invalshoek dan de EO en de benadering van de TROS is niet dezelfde als die van de NCRV of KRO. De omroepen zullen vooral moeten doen wat hun eigen achterban wenst te horen en te zien. (...) Het verwijt dat het bestel met verenigingen 'niet meer van deze tijd' en daarmee achterhaald zou zijn, is niet terecht.

Partij C

Het omroepplan getuigt van visie en moed door in de toekomst de televisiekijkers en radioluisteraars centraal te stellen. Die hebben in de eerste plaats behoefte aan goede programma's op een tijdstip dat hen uitkomt. In de huidige situatie staan de belangen van omroepverenigingen voorop, en die zijn niet altijd goed verenigbaar met de behoefte van kijkers. Dat is de reactie van (...) op de plannen van de regering voor de hervorming van het omroepbestel. Volgens (...) is hervorming nodig, omdat de publieke omroep dreigt te marginaliseren tussen de commerciële zenders en nieuwe technologische ontwikkelingen.

- 4p **32** Koppel de reacties van respectievelijk partij A, B en C aan één van de woordvoerders van de regeringspartijen CDA, VVD en D66. Leg uit waarom de gekoppelde reactie bij deze partij hoort.

Bekijk spotprent 1 en figuur 1.

- 3p **33** Wat wil de tekenaar zeggen met deze spotprent? Geef op grond van gegevens in figuur 1 een argument waarom je het wel of niet eens bent met de boodschap in deze spotprent.

Bekijk spotprent 2.

- 2p **34** Leg uit wat de tekenaar met deze spotprent wil zeggen. Ga uit van de nieuwe plannen voor de publieke omroep. *Zie tekst 9.*
Vermeld tevens naar welk orgaan uit de Mediawet de ‘amusementspolitie’ verwijst.

In de kabinetsnotitie ‘Met het oog op morgen’ staat dat er geen reclame zal worden uitgezonden rond kinderprogramma’s. Kennelijk is het kabinet van mening dat kinderen sterker door reclame worden beïnvloed dan volwassenen. Tekst 12 stelt dat het effect van reclame op kinderen in de leeftijd van 10-12 jaar verschillend kan uitpakken.

Lees tekst 12.

Volgens tekst 12 lijkt het er op dat dikke kinderen in sterkere mate worden beïnvloed door reclameboodschappen dan niet-dikke kinderen. Het is echter lastig daar harde uitspraken over te doen. Dit komt volgens de onderzoekster, Karen van Reenen, doordat naar verhouding kleine aantallen kinderen de enquête hebben ingevuld (regels 24-25).

- 2p **35** Geef een andere reden waarom op basis van de in tekst 12 gepresenteerde enquête het lastig is harde uitspraken te doen. Ga in je antwoord uit van een gegeven uit tekst 12.

Er is niet onderzocht of het regelmatig zien van reclame leidt tot een hogere consumptie. Stel dat jij dit verband zou willen onderzoeken.

- 1p **36** Wat is dan de afhankelijke variabele, en wat is de onafhankelijke variabele?